

Дрига Д.,
магістр образотворчого мистецтва,
керівник гуртка,
Оржицька дитяча мистецька школа імені Діани Петриненко
(сmt Оржиця)

**КУРС «ВУЛИЧНА МОБІЛЬНА ФОТОГРАФІЯ» Я
К ЧАСТИНА ЛІТНЬОЇ ПЛЕНЕРНОЇ ПРАКТИКИ
У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ**

На сучасному етапі розвитку українського суспільства особливої гостроти набувають питання формування художньо-естетичної культури особистості, її вміння сприймати, цінувати і примножувати матеріальні та духовні цінності. При тому особливого значення й актуальності набуває естетичне виховання сучасної молоді. На думку провідних педагогів (В. Бутенко, С. Гончаренко, І. Зязюн, С. Мельничук, О. Савченко, В. Сухомлинський, О. Сухомлинська та ін.) і психологів (І. Бех, Л. Виговський, Б. Теплов та ін.) естетичне ставлення, сприйняття і переживання дійсності й мистецтва набувають значення центральних чинників у життєдіяльності і людини.

Дослідження тенденцій сучасного фотомистецтва – це процес, що не має горизонтів чи технічних обмежень, оскільки зміни в ньому відбуваються постійно.

Виникнення освітніх потреб вимагає впровадження та залучення нових сучасних інструментів. Новітній цифрові технології та їх можливості забезпечують глибше опанування естетики оточуючого середовища. Дані можливості дозволяють творцям виходити за рамки правил та загальноприйнятних канонів.

Мистецтво фотографії в умовах сучасності порушує та висвітлює актуальні проблеми та не залишає байдужою людську свідомість. Фотографія – це впливовий засіб сучасного суспільства, який значно розширює межі його візуального сприйняття та традиційної художньої естетики.

Великого значення як для особистості розвитку, так і для зміцнення ролі

естетичних цінностей як носіїв культурних традицій в житті людини має естетичний смак. За загальноприйнятою думкою, естетичний смак – це здатність розуміти й оцінювати особливості предметів і явищ природи та суспільного життя з точки зору їх естетичної і гуманістичної доцільності, що виступає, з одного боку, засобом регулювання естетичної діяльності людини, а з іншого, – засобом пізнання прекрасного. У зв'язку з цим, формування естетичних смаків, що значною мірою визначають рівень духовності особистості, впливають на її світогляд, творчий потенції, сприяють гармонійному розвитку, набуває позачергового значення.

Естетичний смак поряд із естетичним ідеалом, є відправним пунктом естетичної культури, саме він визначає інтерес до носіїв естетичного, обумовлює активну спрямованість людської індивідуальності і установлює її на певний об'єкт споглядання; він є одним із проявів небайдужості людини до свого оточення і до самої себе; він вимагає включення в естетичну ситуацію не тільки досвіду естетичного сприйняття, але і всього обсягу духовного, включаючи менталітет, урахування фізичного і духовного стану. Естетичний смак є і своєрідним регулятором естетичного ставлення індивіда до дійсності, і критерієм його діяльності щодо естетичного освоєння, і мірилом впливу естетичних цінностей та об'єктів на людину.

Наявність естетичного смаку забезпечує здатність людини до освоєння багатств світової і національної культури, як акумульованого досвіду минулих поколінь, а отже, і її соціалізацію, котра досягається через опанування ціннісних культурних орієнтирів. Формування естетичних смаків дає людині можливість не тільки освоювати дійсність за законами краси, а й сприяє розвитку творчих здібностей. Найдоступнішим за засобами мистецтвом для реалізації цих завдань є фотографія [2].

Естетичне почуття, що виникає при сприйнятті чи виконанні фотографії, є ознакою формування художнього естетичного смаку. Розвинутий художній смак – це здатність особистості до адекватного і художнього сприйняття і оцінки естетичних і художніх явищ, індивідуальна властивість особистості, що

забезпечує оригінальність сприйняття видів мистецтва і естетичного освоєння дійсності; здатність, яка необхідна для естетичного відображення; інтерес, схильність, емоції; система суб'єктивних симпатій і антипатій; здатність емоційно оцінювати різноманітні естетичні властивості [3].

У загальній системі мистецтв фотомистецтво відносять до групи «візуальних» мистецтв, що базуються на відтворенні конкретних явищ життя у видимому предметному образі. Естетичність, як специфічна властивість художньої фотографії, реалізується здатністю формувати художні смаки, здібності і потреби людини; формувати ціннісні орієнтації людини у світі; пробуджувати творче начало особистості, бажання і вміння творити за законами краси. Унікальність фотомистецтва як засобу формування естетичної культури учнівської молоді полягає у тому, що завдяки своїй універсальності воно розвиває візуальний і сенсорний досвід, поглиблює знання, інтенсифікує емоційно-чуттєву сферу, оперуючи при цьому основними художніми засобами, пов'язаними із зоровим сприйняттям (кольором, формою, світлом, лінією, простором та ін.)

Оскільки фотографування потребує вмінь вирішувати конкретно поставлену образотворчу задачу, знаходити нові способи її розв'язання, то у процесі створення світлина в людини розвиваються розумові дії, вдосконалюються мисленнєві процеси. Оволодіння засобами зображення та прийомами лінійної графіки надає можливість створювати необхідні «психологічні якості» форми, яку проектують, виражати динаміку, вагу, масу, які асоціативно впливають на зорове сприйняття.

У формуванні естетичної культури вагомим значення набувають знання з основ композиції, яка взаємопов'язує усі види мистецтва і є найзмістовнішим компонентом художньої форми. Через композиційні засоби насамперед розкривається ідея твору, підкреслюється основне і головне, саме композиція вводить глядача у світ переживань і роздумів [4].

Також важливим компонентом у формуванні художнього бачення світлина є освітлення. Само слово «фотографія» в перекладі з грецької означає

«писати світлом», а отже вміння володіти правильною постановою світла забезпечує той надлишок корисної інформації, який викликає емоції, що зумовлюють естетичну потребу.

Важливим аспектом у формуванні художньо-естетичних смаків засобами фотомистецтва є безпосереднє включення людини в творчу діяльність, що за своєю сутністю є естетичною діяльністю, оскільки в ній закладені широкі естетичні розвивальні можливості, які дозволяють накопичувати позитивний досвід естетичного ставлення до дійсності, проявити індивідуальну творчість «за законами краси», а також естетично оформити результати праці.

За характером будь-яка творча діяльність загалом є художньо-естетичною, збагачуючи емоційну сферу, формуючи ціннісні орієнтації в галузі мистецтв. Обґрунтовуючи роль художньої фотографії як засобу формування естетичної культури особистості, неможливо оминати процес спілкування з творами мистецтва (як перегляд світлин, так і живописних полотен), що разом із почуттями формують естетичний смак, який є важливим показником художньо-естетичної культури особистості.

Емоційний вплив від оцінювання прекрасного допомагає формувати світогляд, а особистісне переосмислення – запалити вогник до творіння, можливо, ще цікавіших витворів мистецтва. Всі ці події формують самовираження та сприяють накопиченню досвіду.

При проведенні теоретичної та практичної розвідки за основу був взятий чималий перелік як наукових публікацій, так і статей зі ЗМІ. Одними із видань, в яких розкривається історія виникнення та шляхи становлення фотографії, були праці Я.М. Катусева і В.І. Шеберстова. Г.Н. Поляка. Починаючи з 1980-х років, разом з питаннями історії та розвитку фотографії, у працях з фотомистецтва надається аналіз видів і жанрів фотографії, розглядається їх стильова та художня своєрідність. Це книги М.Д. Панфілова та М.М. Панфілової, К.В. Либісова. У перших десятиліттях ХХІ століття з'являються праці з історії фотографії узагальненого характеру В.Т. Стічнеєва. Першими спробами цілісного дослідження розвитку української фотографії стали роботи

О.Й. Трачуна.

Однак, порушені теми в статтях, в програмах позашкільної освіти в рамках пленерної практики досі комплексно не розроблялися, а дослідження ролі фотографії у дитячій творчості та її впливу на загальний та психічний розвиток особистості є фрагментарними: більшість з існуючих матеріалів – не наукові статті, а дописи з інтернет-джерел.

Мета статті: розгляд мистецтва фотографії як виду художньої творчості; з'ясування структури й особливості формування художньо-естетичної культури людини засобами фотомистецтва; дослідження можливостей та особливостей впровадження курсу з фотомистецтва у загальний курс пленерної практики в закладах позашкільної мистецької освіти та осередках естетичного виховання.

Завдяки доступності широкому загалу, явище фотографії зайняло важливе місце в сучасній культурі. Зручність у використанні та документальна точність зображень відкрили нові можливості залучення фотографії до різноманітних галузей творчої, наукової чи пошукової діяльності людства. Це дало поштовх розвитку ілюстративної поліграфії та сфери кіно. Завдяки своїй універсальності, фотографія стала в один ряд з графікою та живописом і отримала право рівноцінно співіснувати з ними.

У 1920-1930-тих роках відбулася справжня революція у галузі фотомистецтва. Головними ідеологами цього руху стали американець Ман Рей, москвич О. Родченко та угорець Л. Могой-Надь.

Ман Рей користувався серед них найбільшим авторитетом. Його гаслом було те, що враження є важливішими за прискіпливий показ продукту фотографії [1, с.28]. Він був автором багатьох фоторобіт, що не втратили популярності й до нині («Скрипка Енгра», «Чорне і біле», «Анатомія» тощо). «Я нарешті звільнився від липкої фарби й працюю безпосередньо зі світлом», 1922 року цю фразу вимовив художник-сюрреаліст Ман Рей, і вона визначає всю його творчість.

Новаторство О. Родченко полягало в тому, що він перетворив фотографію у засіб комунікації. Його стилю було притаманне прагнення подолати

стереотипи канонічної зйомки, увага до архітекtonіки кадру, тональна насиченість і фактурність зображення. О. Родченко шукав нові форми та засоби, для різних сюжетів застосував різну форму [1, с. 28]. 2008 року, через півстоліття після його смерті, у Лондоні пройшла персональна виставка його фоторобіт, що засвідчує важливість його внеску у розвиток сучасної фотографії.

Л. Могой Надь вважається головним провісником «нового бачення». Творча особистість митця була універсальною, оскільки він володів мистецтвом живопису, фотографії, кіно, індустріального та графічного дизайну. Він був впевнений, що «прийоми фотографії та кіно є незрівнянно більш досконалим і виразним засобом зображення, ніж рутинні прийоми досі відомого зображувального живопису» [1, с. 29]. На його думку останні досягнення техніки мають сприяти появі й розквіту оптично образних форм для розширення меж у передачі навколишнього світу. Одним з таких підходів він вбачав використання світла як зображувального чинника, а світлотінь – замість фарб.

Митець намагався знайти та сформулювати власну мову фотографії, яка б, на його думку, мусила займатися не тільки фіксацією подій і фактів, а й мультиплікацією та накладанням зображень, проникненням, просвічуванням тощо. Він вважав, що фотограф повинен бути експериментатором. В першій третині ХХ ст. така позиція призвела до руйнації звичних уявлень про фотографію та перегляду щодо застосування її виразних засобів.

В ході дослідження та процесу проведення низки пробних практичних занять із дітьми у відкритому просторі для аналізу та апробації певних завдань вдалося скласти перелік важливих моментів та тем, які б зацікавили підростаюче покоління з метою розкриття їхнього творчого потенціалу в умовах сучасних реалій. Впровадження нової, трішки нестандартної теми, дасть поштовх і можливість молоді втілювати свої задуми та приймати активну участь у заходах, пов'язаних з виставковою діяльністю національного та міжнародного культурно-мистецького поля.

Вектор розвитку фотомистецтва в учнів є надзвичайно перспективним, тому необхідно вже сьогодні прокладати шляхи його втілення, де фундаментом та запорукою успіху є якісна освіта креативної молоді. У даному напрямку, у світлі безперервного стрімкого розвитку технологій, перспективи подальших розвідок та експериментів є безмежними.

Список використаної літератури

1. Карамзіна Н.В. Фотографія як засіб самовираження митця. 2020. С. 28, 30–31, 33–34.
2. Пилип'юк В. Естетичний аспект фотомистецтвом. URL: <http://www/lnu.edu.ua/>
3. Поляк Г.Н. Як виникла фотографія. Київ: Молодий Більшовик, 1938, 87 с.:іл.
4. Трачун А. И. История украинской фотографии XIX-XXI века. Киев: Балтия-Друк, 2014, 255 с.:ил.
5. Трачун О. Й. Фотогрія в Україні 1839-2010, Харків: «Видавництво САГА», 2010, 216 с., 252 іл.

Кондратенко М.,
аспірантка,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка,
завідувачка науково-дослідного експозиційного
відділу виставкової роботи,
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського;
Титаренко В.,
доктор педагогічних наук, професор,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
(м. Полтава)

ФОРМУВАННЯ У ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ НАВИЧОК ДО ОРГАНІЗАЦІЇ МИСТЕЦЬКИХ ВИСТАВОК

Українське декоративне мистецтво – різноманітне, багатогранне й водночас складне художнє явище. Воно розвивалось у сфері традиційно-побутового мистецтва, творчості художників-професіоналів та в галузі